

o. mgr lic. Norbert M. Siwinski OFMConv

Praca doktorska z teologii dogmatycznej w zakresie mariologii
napisana pod kierunkiem o. prof. UKSW dr. hab. Grzegorza M. Bartosika OFMConv:
„Myśl mariologiczna w *Sermones mariani* św. Antoniego z Padwy”

Streszczenie

Przedstawiona dysertacja nosi tytuł „Myśl mariologiczna w *Sermones mariani* św. Antoniego z Padwy”. Za teksty źródłowe przeprowadzonych badań przyjęto *Kazania maryjne (Sermones mariani)*, czyli pisma wchodzące w skład napisanego w latach 1230-31 dzieła św. Antoniego – zbioru *Kazań niedzielnych i świątecznych (Sermones dominicales et festivi)*. Jest to siedem pism Doktora Ewangelicznego, które w literaturze uchodzą za kazania o charakterze maryjnym. Św. Antoni wskazał na dwa podstawowe cele swojej działalności pisarskiej: pouczenie, czyli „zbudowanie” wiernych (*aedificatio*) oraz przygotowanie, czyli „pocieszenie” franciszkańskich kaznodziejów (*consolatio*). W praktyce teksty źródłowe niniejszej dysertacji są obrazem niezwyklej wiedzy św. Antoniego i świadectwem rozwoju myśli teologicznej w pierwotnym środowisku franciszkańskim.

Poszukiwania naukowe zostały oparte o tekst wydania krytycznego *Sermones dominicales et festivi* oraz wszystkie dostępne źródła i inspiracje myśli antoniańskiej: tekst *Wulgaty*, glosy biblijne, komentarze patrystyczne, księgi liturgiczne, piśmiennictwo niechrześcijańskie. Przedstawiona dysertacja opiera się na autorskim tłumaczeniu wybranych tekstów źródłowych z języka łacińskiego na język polski, przy jednoczesnej analizie porównawczej ze współczesnymi tłumaczeniami *Sermones mariani* na języki nowożytne.

Niniejsza dysertacja składa się ze: wstępu, wykazu skrótów, bibliografii, czterech rozdziałów, zakończenia oraz sześciu tabelarycznych załączników.

Rozdział pierwszy nosi tytuł „Maryjna symbolika biblijna i apokryficzna w *Sermones mariani*” i ukazuje wierność św. Antoniego wobec tradycyjnej typologii biblijnej, upatrującej zapowiedzi Maryi w Starym Testamencie. Analiza tekstu kazań pozwala na odkrycie licznych inspiracji nowotestamentalnych oraz wpływu tradycji pozabiblijnej (także apokryficznej) na myśl mariologiczną Świętego z Padwy. Dokonane badania wykazały typową dla *Sermones mariani* metodologię interpretacji tekstu biblijnego. Uzupełnieniem

rozdziału są tabelaryczne zestawienia źródeł myśli mariologicznej św. Antoniego oraz starotestamentalnych figur i symboli maryjnych.

Wchodzące w skład **drugiego rozdziału** („Miejsce Maryi w historii zbawienia według *Sermones mariani*”) badania dotyczą treści teologicznych w wykładzie maryjnym św. Antoniego. Podstawowymi imionami Maryi są w kazaniach *Virgo* oraz *Mater*, zatem analiza tekstów źródłowych dotyczyła szczególnie Bożego macierzyństwa i dziewictwa jako centralnych punktów w wykładzie franciszkanina. Przeprowadzone metodą syntezy badania dążyły do ukazania obecnej w *Sermones mariani* koncepcji doskonałości i niepowtarzalności Matki Bożej. Ważnym jej elementem jest rozbudowany wywód o predestynacji Maryi (*praedestinatio*) i zachowaniu Jej od grzechu (*praeventio*). Szczególnym wyzwaniem tej części jest pytanie o stosunek Doktora Ewangelicznego do rozwiniętej później w łonie zakonu franciszkańskiego nauki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny.

Związana z Bożym macierzyństwem kwestia doskonałej świętości Maryi była przedmiotem badań **trzeciego rozdziału**: „Obraz Maryi w *Sermones mariani*”. Przeprowadzona analiza prowadziła do zestawienia wszystkich dostępnych w *Sermones mariani* tytułów i imion maryjnych. Owocem badań są dostępne w załącznikach tabele – *Zestawienie paralelizmów chrystologicznych i mariologicznych* oraz *Zestawienie alegorii i metafor maryjnych*. Zagadnienie świętości zostało przeanalizowane zgodnie z metodologią Padewczyka, która zakłada dualizm spojrzenia, wyrażający się w aspekcie negatywnym (wolność od grzechu) i pozytywnym (cnoty) *sanctitas Mariae*. Ostatnim punktem badawczym trzeciego rozdziału była eschatologia maryjna, ukazująca Maryję wniebowziętą, chwalebłą Królową aniołów i świętych.

Badania w **Rozdziale czwartym** („Relacja Maryi z człowiekiem według *Sermones mariani*”) dotyczyły praktycznego wymiaru myśli mariologicznej św. Antoniego, przyjmującej postać wykładu na temat duchowości i pobożności maryjnej. Kaznodzieja naucza w *Sermones mariani* o konkretnych postawach życiowych, będących odpowiedzią na obecność Matki Bożej w życiu człowieka i całego Kościoła. Analiza tekstów źródłowych wykazała liczne inspiracje maryjne w nauce moralnej św. Antoniego. Przeprowadzone badania pozwoliły spojrzeć na św. Antoniego jako nauczyciela zasad duchowości maryjnej. Szczególnym przykładem jego osobistej relacji z Matką Bożą są modlitwy maryjne Świętego.

Zakończenie pracy stanowi podsumowanie oraz przedstawienie najważniejszych wniosków badawczych.

o. Norbert M. Siniński

Fr. Norbert M. Siwiński OFMConv

PhD thesis on dogmatic theology in the field of Mariology

written under the guidance of Fr. Prof. UKSW Dr. Hab. Grzegorz M. Bartosik OFMConv:

“Mariological Thought in *Sermones mariani* of St. Anthony of Padua”

Summary

The presented dissertation is entitled "Mariological Thought in the *Sermones mariani* of St. Anthony of Padua". The source texts of the conducted research were Marian Sermons (*Sermones mariani*). Written in the years 1230-31, these writings were included in the works of St. Anthony – *Sermons for Sundays and Festivals (Sermones dominicales et festivi)*. These are the seven writings of the Evangelical Doctor, which in the literature are considered to be sermons of a Marian character. St. Anthony adopted two basic goals of his writing activity: teaching, or "building" the faithful (*aedificatio*), and preparing or "consoling" Franciscan preachers (*consolatio*). In practice, the source texts of this dissertation are a picture of the extraordinary knowledge of St. Anthony and testimony of the development of theological thought in the original Franciscan community.

The scientific search was based on the text of the critical edition of *Sermones dominicales et festivi* and all available sources and inspirations of Anthony's teaching: the *Vulgate* text, biblical glosses, patristic commentaries, liturgical books, and non-Christian literature. The presented dissertation is based on the author's translation of selected source texts from Latin into Polish, with simultaneous comparative analysis with contemporary translations of *Sermones mariani* into modern languages.

This dissertation consists of introduction, list of abbreviations, bibliography, four chapters, final points and six tabular attachments.

The first chapter (**“Marian biblical and apocryphal symbolism in *Sermones mariani*”**) shows faithfulness of Saint Anthony to the traditional biblical typology, which is to see in his teaching about the harbingers of Virgin Mary in the Old Testament. The analysis of the source text of sermons reveals numerous New Testament inspirations and the influence of extra-biblical tradition (also apocryphal) on the Mariological Thought of the Saint of Padua. The research showed the typical for St. Anthony methodology of the interpretation of the biblical texts. The chapter

is supplemented with tabular lists of sources of Mariological Thought of St. Anthony and Old Testament figures and symbols.

The research included in the second chapter (**“Mary's place in the history of salvation according to *Sermones mariani*”**) concerns theological content in Mariological teaching of St. Anthony. “Virgo and Mater” are the primary Marian names in the *Sermones mariani*. Therefore, the analysis of source texts concerned especially God's motherhood and virginity as central points in the lecture of the sermons. The synthesis research conducted to the concept of perfection and uniqueness of the Mother of God. An important element of this chapter is the extensive research about the predestination of Mary (*praedestinatio*) and protect her from sin (*praeventio*). The particular challenge of this part is the question about the relation of the Evangelical Doctor to the teaching about the Immaculate Conception of the Virgin Mary.

The issue of Mary's perfect holiness related to God's Motherhood was the subject of research in the third chapter (**“Image of Mary in *Sermones mariani*”**). The analysis was conducted to compile all Marian titles and Marian names available in *Sermones mariani*. The results of the research are the tables available in the annexes - *Summary of Christological and Mariological parallelisms* and *Summary of Marian allegories and metaphors*. The issue of holiness has been analyzed in accordance with methodology of St. Anthony, which assumes a dualistic view, expressed in a negative (freedom from sin) and positive aspect (virtues) of the *Sanctitas Mariae*. The last research point of the third chapter was the Marian eschatology, showing Mary as the Assumed and Glorious Queen of Angels and Saints.

The research in the fourth chapter (**“Mary's relationship with man according to *Sermones mariani*”**) concerned the practical dimension of Mariological Thought of Saint Anthony, taking the form of a lecture about the Marian spirituality and piety. The Evangelical Doctor teaches in his Marian Sermons about specific life attitudes. They should be a response to the presence of the Mother of God in the life of man and the whole Church. The analysis of the source texts showed numerous Marian inspirations in the moral teaching of Saint Anthony. The research allowed to discover in St. Anthony a real teacher of Marian spirituality. A special example of this personal relationship with the Mother of God are his prayers analyzed in Chapter Four in detail.

The final points of the dissertation aim to be a summary and a retrospective of all the conducted researches.

Fr. Valerij M. Simeonov